

Historisk vecka 6-14 aug 2011

historisk vecka

FÖRTROLLANDE NATUR OCH KULTUR LIVANDEGÖRS
MED MUSIK OCH DRAMATIK

i Sätters kommun

**Förtrollande natur och kultur
levandegörs med musik och dramatik!**

Biljetter 0225-55 186, - 55 300
info: www.historiskvecka.se

Teater och konsert Östra Silberg
10 och 12 augusti

Säterstampen 6 augusti
www.saterstampen.com

Historisk vecka 6-14 augusti 2011

Historisk vecka i Sätters kommun synliggör våra fantastiska kultur och natur miljöer, levandegör vårt kulturarv med sång, dans, musik och teater. Vi skapar mötesplatser som på ett lätt-samt sätt förmedlar vår gemensamma historia. Arrangörer är Kulturföreningen Säterstampen, Sätters hembygdsförening, Arrangörsföreningen Folkmusikfest Gustafs och Sätters kommun.

Veckans program

- Säterstampen** – Säter som för 100 år sedan s 3
Stampens program för marknad, mat, musik hantverk och teater s 4 – 5
Dramatiska händelser på stadens gårdar - logemöte, storstrejk s 6
unionskris mm
Kulturhistoriska vandringar – Silverringen, Staden, Bispberg, Ljusterån s 7
Musik och poesi i augustikväll
Musikteatern Kolarhistorier av Dan Andersson s 8
”Povels naturbarn” med Mikael och Lotta Ramel s 9
Museerna – visar vägen till din historia!
Från silverhyttor, betesmark, och hospital till Dahlandergymnasium. s 10
rundvandring inom Skönviksområdet
Mentalvårdsmuseet öppnar dörren till sjukhusets historia
”Hör dess väggar tala om gången tid” Sätters första byggnadsminne
Kaplansgården i St.Skedvi.
Skillingtryck med Team Gideon på Åsgårdarna s 11

Kontaktpersoner:

Karin Hästö Kultursekreterare Sätters kommun
Tel. 0225-55 189, 070-228 98 85
E-post: karin.m.hasto@kommun.sater.se

Björn Grünwald

Kulturföreningen Säterstampen
Tel. 070-565 06 11
E-post: bjorn.grunwald@telia.com

Jon Bodin

Sätters hembygdsförening
Tel. 070-628 47 46
E-post: bodin.jon@gmail.com

Sommarutställning på
Kulturhörnan Sätters bibliotek

Tokig i 50-tal!
livet, stilen och atmosfären

Säterstampen lördagen den 6 aug. kl. 11 – 17.00

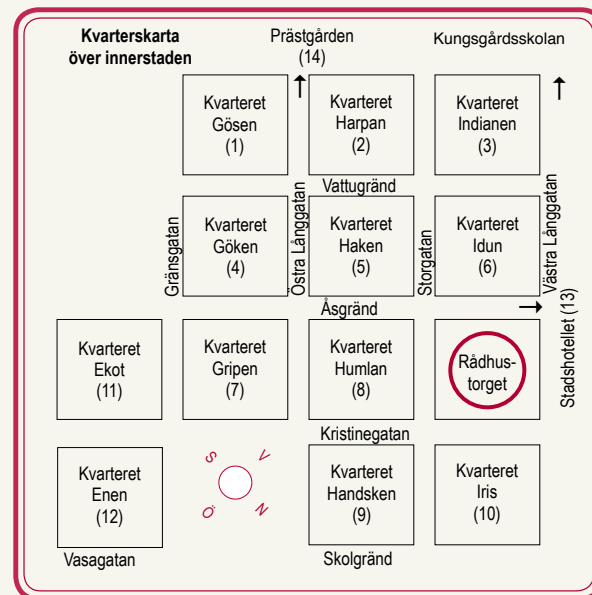

Säterstampen öppnar upp vår bedårande gamla trästad och gårdsägarna bjuder generöst in till sina lummiga och välskötta innergårdar i en av Sveriges bäst bevarade trästäder.

Med historisk fantasi kliver vi 100 år bakåt i tiden bland gårdarna, på gatorna och i vimlet med hästar, sång, musik, hantverk, marknad, dans och skådespel. Glödsteckt sill, knäckäpplen, kolbullar, repslagning, hårarbeten och knuttimring. Här finns allt för hungriga gommar och knåpvilliga fingrar. Kom och möt din granne i kappsplantsduell, eller gå med i storstrejken vid Bispbergs gruva. En känsla av stark gemenskap, delaktighet och lekfull frigjordhet präglar dagen och alla som är med.

Kulturföreningen Säterstampen bildades 1997 av entusiaster för hembygd och historia. Syftet med föreningens lekfulla form av folkbildning är att stärka förankringen i bygden och bidra till ett historiskt perspektiv.

Kom och låt dig lockas. Historien finns där bakom varje knut i Säter

PROGRAM FÖR SÄTERSTAMPEN 6 AUGUSTI 2011

Hela dagen mellan kl. 11-17

Rådhusorget Hantverk, marknad, glödstekt sill, kolbullar, häst och vagn på området samt ponnyridning. Knuttimring, brända mandlar och knäckäpplen m.m.

MATMARKNAD

kv. Gösen (1) Nisses krog, Östra Långgatan 21. Musikunderhållning och gårdscafé

kv. Indianen (3) Västra Långgatan 9, Teater, gårdscafé, loppis och underhållning

kv. Indianen (3) Sockenstugan Storgatan 12 Biograf Roman. Sätters hembygdsförening visar gamla filmer. För program se anslag vid sockenstugan. Försäljning av Sättersmeden.

kv. Haken (5) Vattugränd Teater

kv. Idun (6) Västra Långgatan 7 Barnens Säterstamp - se särskild ruta

kv. Gripen (7) Kristineg 12 "Gåramålare" gårdscafé, marknad och underhållning hos familjen Rynoson

kv. Humlan (8) Urmakare Pettersson, Åsgränd 1 Sätters stads köpmän m.fl. håller marknad. Gårdscafé och underhållning.

kv. Handsken (9) Kristinegatan 7, Teater samt underhållning hos färghandlare Josefsson.

kv. Iris (10) Bibliotekets innergård, Storgatan 4 Försäljning: böcker, biljetter o lotter, frågepromenad.

Utställning av Nostalgic Club: Galen i 50-tal på kulturhörnan! Utställning om kolmilor, tidningshörnan.

kv. Ekot (11) Åsgränd 11 Gårdscafé och underhållning hos Sara Kungsmark.

kv. Enen (12) Vasagatan 8. Gårdsloppis, café och underhållning

Stadshotellet (13) Teater, servering

Prästgården (14) Corianders Allé 6. Gårdscafé och underhållning

11.00

Invigning av Säterstampen 2011 av Borgmästare Arvid Ulrich, Stampens drama-grupp, Stora Skedvi folkdanslag, Sätters spelmanslag och övriga medverkande i Säterstampen samt Hästparad på **Rådhusorget**

11.30

Godtemplarungdomarna musicerar hos familjen Rynoson, **kv. Gripen (7)**

12.00

St. Skedvi folkdanslag och Sätters spelman-slag uppträder på **Rådhusorget*****

Hästuppvisning i "brukstävling" på **Kungsgårdsskolans** skolgård

12.30

Sätters Dragspelsgille spelar på **Rådhusorget*****

Gustafs Storband konserterar på **Prästgården (14)**

13.00

Gammaldags blåsorkester från Kulturskolan låter höra sig på **Rådhusorget*** Hästuppvisning på **Kungsgårdsskolan***

Hellgren & Johansson spelar och sjunger på Nisses krog i **kv Gösen (1)******

13.30

Byblåset från Långshyttan spelar på **Rådhusorget**

Godtemplarungdomarna musicerar på **kv Enen (12)**

14.00

Trubadur Hanna Hanski framträder på **Rådhusorget***

Gammaldags boxningsmatch, Sätters boxningsklubb, **kv Humlan (8)**

14.30

Frostbrunnssdalens Sextett underhåller på **Rådhusorget***

Sätters Dragspelsgille spelar på **Prästgården (14)*****

15.00

Byblåset från Långshyttan spelar på **Rådhusorget**

Visor & folkmusik med Maja, Hanna & Lovisa hos färghandlare Josefsson, **kv Handsken (9)*******

15.30

Gammaldags blåsorkester, Kulturskolan låter höra sig på **Rådhusorget**

Trubadur Hanna Hanski underhåller hos familjen Rynoson, **kv Gripen(7)***

16.00

Frostbrunnssdalens Sextett underhåller på **Rådhusorget***

BARNENS SÄTERSTAMP!

Aktiviteter för barn hela dan - gammeldags lekar, repslagning, kulspel, ponnyridning, **karusell** för de minsta mm. 12.30 o. 14.00 **Trollkarlen** Jankello Plats **kv. Idun (6)**, bakom Rådhuset

12.00 o. 13.00 **Hästuppvisning** på **Kungsgårdsskolan** - SSKRS visar en "brukstävling": manövrering av ekipage och ridhästar i bana. Ponnyridning och åkturer för barn med häst och vagn, se skyltning

12.00

Byblåset från Långshyttan hörs på **kv. Enen (12)**

Godtemplarungdomarna musicerar hos familjen Rynoson, **kv. Gripen (7)**

12.30

Boppen och Patrik med "Bluesresan" hos färghandlare Josefsson, **kv Handsken (9)***

Trubadur Hanna Hanski underhåller hos Sara Kungsmark, **kv Ekot (11)***

13.00

Christine och Stefan sjunger och spelar gitarr hos familjen Rynoson, **kv Gripen (7)****

Boppen och Patrik med "Bluesresan" **kv Indianen (3)***

13.30

Gustafs Storband låter höra sig på **Prästgården (14)**

Christine och Stefan sjunger och spelar gitarr hos på Nisses krog, **kv Gösen (1)****

14.00

Visor och folkmusik med Maja, Hanna och Lovisa, **kv Gripen (7)*******

Frostbrunnssdalens Sextett framträder hos **kv Indianen (3)***

14.30

Boppen och Patrik med "Bluesresan" hos Sara Kungsmark, **kv Ekot (11)***

Hellgren och Johansson spelar och sjunger på Nisses krog **kv Gösen (1)******

15.00

Godtemplarungdomarna musicerar **kv Indianen (3)**

Christine och Stefan sjunger och spelar gitarr hos Sara Kungsmark **kv Ekot (11)****

15.30

Gammaldags boxningsmatch, Sätters boxningsklubb, **kv. Humlan (8)**

Visor och folkmusik med Maja, Hanna och Lovisa, **kv Enen (12)*******

Ändringar i programmet kan förekomma. Se anslag.

Dramatik på Säters innergårdar!

Sekelskiftesstaden Säter är en liten stad där industrier, handel och kommunikationer utvecklas långsamt. Tidens nya idéer för ett bättre samhälle börjar ta form – för bildning, nykterhet och jämlikhet samtidigt som unionskrisen mellan Sverige och Norge kastade sin skugga över vardagen.

På stadens torg och innergårdar pågår stora händelser – det är storstrejk, logemöte, unionskris och möten om anläggandet av det nya hospitalet. En miljon män får för första gången rösträtt. Allt utspelar sig mellan åren 1903 – 1911.

Utrusta dig med tjugor till grindslanten, för vi kan inte växla och porten stänger när spelet börjar. För att så många som möjligt ska få plats spelas alla scener vid två tillfällen. Kom i god tid och njut av lekfullheten i vårt sätt att berätta vår gemensamma historia.

Manus och regi Karin Hästö. Till Hospitalkommissionen har Marie Lennestig bidragit med grundmanus.

11.00	Invigning av Säterstampen 2011	Rådhusorget
11.30	Storstrejck i Svenska gruvarbetarförening avd 20 år 1909	Västra Långgatan 9
12.15	Logemöte i logen 509 Guldådern, Bispberg anno 1903	Kristineg., Färghandlarns gård
13.00	Hospitalkommissionen besöker Säters stadshotell år 1905	Säters stadshotell
13.45	Unionskris mellan Norge och Sverige 1905	Vattugränd 2
14.30	Logemöte i logen 509 Guldådern, Bispberg 1903	Kristineg., Färghandlarns gård
15.15	Unionskris mellan Norge och Sverige 1905	Vattugränd 2
16.00	Hospitalkommissionen besöker Säters stadshotell år 1905	Säters stadshotell
16.45	Storstrejck i Bispbergs gruvarbetarförening 1909	Västra Långgatan 9

Är du intresserad av kultur och historia. Bli medlem i Kulturföreningen Säterstampen. Välkommen att kontakta ordförande Björn Grünwald.

Kulturhistoriska vandringar i trolsk natur

Guidad rundtur kring Silverringen.

Söndag den 7 aug kl. 10.00 – 16.00

Silverringen är en kulturslinga i vårt vackra bergslagsområde med lämningar av gruvor, hyttor och hamrar. Turen börjar vid det 8,9 m höga konsthjulet vid Sördalens kvarnfall, fortsätter sedan till Bispbergs gruvby, Jönshyttan och vidare till Östra Silvbergs gruva samt till Silvbergs kyrka och Grängshammar. Samåkning sker med bilar. Samling på gruvplan ovanför Säterdalen. Medtag fikakorg. Dagens värd är Jon Bodin. Gunnar Dicander guidar i Silvbergs kyrka och Grängshammar. Ingen kostnad.

Vandring i trästaden Säter

Måndag den 8 aug och Torsdag den 11 aug kl 18.00

En vandring genom Dalarnas bäst bevarade trästad, av riksintresse för kulturmiljövården. Med gatunät kvar från 1600-talet, pastellfärgade trähusfasader och låga knuttimrade uthuslängor förmedlar de en stillsam, ålderdomlig idyll. Följ med på en vandring fylld av berättelser om människor och verksamhet genom tiderna. Samling vid turistbyrån. Biljett 20 kr. Arr: Säters turistbyrå.

Gruvbyn Bispberg – från stenålder till folkrorelse. Tisdag den 9 aug 18.30

På en vandring i den välbevarade gruvbyn får ni höra om liv och leverne från förr. Allt från hur man bröt malm till fribaptisternas inre liv. Samling vid Herrgårdens parkering. Ingen kostnad.

Säters industrihistoria längs Ljusterån under 400 år.

Onsdag 10 aug 15.30 – 18.00

Vandringen inleds med studiebesök på Säters ångsåg med en över 90-årig verksamhet i Säter. Industrihistorisk vandring längs Ljusteråns gröna oas ned till Dalslätten i Säterdalen. På vägen passerar vi historiska platser där hyttor, smedjor, garmakeri, myntverk och väveri har legat. Samling vid Säters ångsåg. Personal vid Säters ångsåg medverkar

Alla vandringar utom stadsvandringen genomförs av Säters hembygdsförenings ordförande Jon Bodin. Mer info tel. 070 - 628 47 46.

Musik och poesi i augustikväll

Kolarhistorier av Dan Andersson

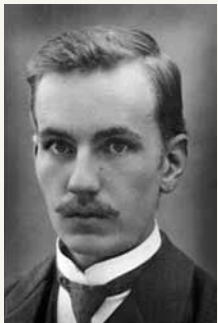
Onsdag den 10 aug kl. 20.00 Östra Silvbergs gruva

Föreställningen Kolarhistorier är en musikteater som bygger på Dan Anderssons debutroman med samma namn. Vi befinner oss här bland kolmilor, susande skogar och märkliga mänskoöden berättat förtroligt, intimt och intrycksfullt.

Vi tränger djupt in i de mytomspunna finnskogarna där vidskepelse och trolldom, svält och laglöshet grasserar. Den växande industrialiseringens profitörer tvingar dem som lever i samhällets utkanter att leverera träkol till bruken mot ringa ersättning. De varma pyrande kolmilorna och de enkla kolvaktarkojorna blir en rik samlingsplats för spännande historier från finnmarken.

Teaterfabriken består av skådespelaren Daniel Scherp och musikern Kalle Källman.

Dan Andersson (1888-1920) är en av de diktare som har en särskild plats i svenska folkets hjärtan. Hans lyrik har lästs, tonsatts, sjungits, diskuterats och forskats om. Omkring tiggarn från Loussa, En spelmans jordafärd, Till min syster är några av det stora antal visor som har blivit en del av vårt kulturarv.

Plats: Östra Silvbergs gruva. Varma kläder och sittunderlag. Ta gärna med en fikakorg eller njut av kaffe och kolbullar på plats. Vid regn i Silvbergs församlingshem. Bilj: 100 kr. fr.o.m. 28 juni. Begr antal. Sätters bibliotek 0225-55 186, Sätters turistbyrå 0225-55 300. Info: 070-228 98 85 Arr: Historisk vecka, Sensus o. Säterbygdens församling

Tidningshörnan, Sätters bibliotek.

Fredag den 5 – onsdag den 10 aug.

Utställning om villkoren i skogen och arbetet vid milan av Teaterfabriken. Riksantikvarieämbetet har bidragit med underlag.

Övernattningsmöjligheter:

Storgården Bed and Breakfast och Sätters vandrarhem, tel. 0225-507 00,

e-post: info@skonbo.se, www.skonbo.se

Dalkullans motell, tel. 0225-503 00, www.dalkullansmotell.se

Gustafs Bed and Breakfast, tel. 0243-24 43 22, e-post: bokning@bovidromme.se, www.bovidromme.se

Sätters Camping, tel. 0225-509 45, info@satterscamping.se, www.satterscamping.se

Stadshotellet Säter, tel. 0225-531 77, info@stadshotellsetsater.se, www.stadshotellsetsater.se

Povels Naturbarn

– en personlig minishow!

Fredag 12 aug. kl. 20.00 Östra Silvbergs gruva

Under bar himmel och vid eldars sken möter vi Povel Ramels egna naturbarn Lotta och Mikael Ramel. Mästarens underfundiga ordmakeri och härliga melodier utgör grunden, som de sedan sätter sin egen prägel på i föreställningen när de knäpper upp Rameltexter och melodier. Allt väl uppbackat av basisten Backa Hans Andersson.

Man kan skriva kilometervis om Povels betydelse i svensk musik och nöjeshistoria. ”Alla har vi krupit fram mellan Povel Ramels framtänder” som Gösta Ekman sa. ”Povels musikaliska härnadståg mot cynisk idiotmusik och dålig kvalitet är ett kulturpolitiskt storverk” enligt Tage Danielsson.

Många säger att han skrivit många av de genialaste, roligaste och mest omtyckta sångerna som blivit en del av vårt svenska kulturarv. Vem känner inte igen låtarna: Ta av dig skorna, Gräsänkingsblues och Var är tvålen broder, eller Sveriges första rap från 1968 Jag diggar dig, jag diggar dig, jag...

Stämningen som vilar över Östra Silvberg är oslagbar. I skymningen kan du ana närvaron av tidigare generationers gruvsdrängar och silverknapare och nästan känna röken från tillmakningseldarna när Storgruvans turkosa vatten speglar himmel, berg och skog.

Plats: Östra Silvbergs gruva. Varma kläder och sittunderlag. Ta gärna med en fikakorg. Vid regn i Sätters folkets hus. Begränsat antal. Bilj: 200 kr. fr.o.m. 28 juni. Sätters bibliotek 0225-55 186, Sätters turistbyrå 0225-55 300. Info: 070-228 98 85 Arr: Historisk vecka och ABF

Museerna visar vägen till din historia!

Från silverhyttor, betesmark, hospital till Dahlander-gymnasiet, en rundvandring på Skönviksområdet

Lördag den 13 aug kl. 11.00 – 12.30

På området finns enheter för rätts- och akutpsykiatri, hantverks – och småindustrilokaler, sim och sporthall, golfbana, vandrarhem och restauranger. Området har en fascinerande historia som sträcker sig tillbaka till medeltiden då malmen från Östra Silvbergs gruvor togs om hand i hyttor längs Jönshytteån. I århundraden nyttjades området som stadens ängs- och betesmark. I början på 1900-talet beslutade Sveriges riksdag att ett nytt hospital skall anläggas, det som sedan blev Sätters sjukhus. Vandringen leds av Nils Erik Unnerud. Samling vid Mentalvårdsmuseet.

Öppet hus på Mentalvårdsmuseet

Lördag 13 aug kl. 12.00 – 14.00

Besök Mentalvårdsmuseet och få en inblick i hur människor med psykisk ohälsa vårdades från 1900-talets början fram till våra dagar. Museet är beläget i en vårdpaviljong från 1912. Här berättar vi om det dagliga livet på sinnessjukhuset, om behandlingsmetoder, hur personalen hade det, och om konst som tillverkats av patienter.

Sommarvisningar 27/6 - 14/8. Må-fre kl.13 & kl.15

Sön. kl.13 www.ltdalarna.se/mentalvmuseet

Tel: 0225-49 45 09

Arr: Sätters Hembygdsförening, Mentalvårdsmuseet och Landstinget Dalarna

Klänning tillverkad av en patient. Foto Olle Norling

Stora Skedvi Hembygdsgård

Lördag 13 aug kl. 14.00

”Hör dess väggar tala om gången tid”

Program som levandegör den varsamt renoverade Kaplansgården som år 2011 blev utsedd till Sätters kommuns första byggnadsminne. Följ med på en vandring i huset och hör hur renoveringen har gått till. Kaffeservering

kl.16.00 Sätters manskör med manskörsorkester leder allsång, och framför svenska klassiker som Bellman, Taube m.m.

Hembygdsgården ligger vid Dalälven. Stort jordbruksmuseum och söderhavssamling efter sjömannen Carl Wilhelm Öberg. Parstugan med välbevarade tak och väggmålningarna och många bruksföremål. Här kommer du in i en annan tidsepok och kan nästan känna hur tiden stannar till runt dig. Minnesutställning över smeden Anders Carlsson i Kaplansgården. Öppet: 20/6 – 14/8. Mån - lör. 12.00-18.00
Tel: 0225-452 33, Sockenkontoret 0225-405 22

Sätters hembygdsmuseum Åsgårdarna

Skillingtryck med Team Gideon

Söndag den 14 aug kl. 17.30

Museet omfattar 23 byggnader och är därmed en av de största hembygdsgårdarna i Dalarna. Byggnaderna kommer från Sätters stad och socken. De äldsta är från 1600-talet. Fasta utställningarna av bostadsinteriörer från landet och staden, skolmuseum, sättersmide och kakelugnstillverkning. Krukmakeri på ursprunglig plats.

Öppet: 1 juni– 5 september

Tis - sön kl. 13.00-17.00.

Kaffeservering fre - sön kl.13 - 17. Tel: 0225-514 23

Framtidsbanken

En bra ide från 1837

Södra Dalarnas Sparbank

OVANLIGT BERIKANDE

TEL 0225-358 00 | WWW.SODRADALARNASSPARBANK.SE

Ett stort tack till följande sponsorer och medarrangörer som stödjer arrangemanget Historisk vecka.

dt

SÄTERS ÅNGSÅG
SAWMILL SWEDEN
AB Karl Hedin

SÄTERBO
STÄDER

Dal Karlsmåts Bygg AB

ISOFLEX®

STADS
HOTELLET
SÄTER

Hintze Maskin

Maskiner, verktyg och utställning
Kungsvägen 22, SÄTER

coop KONSUM
en sund affär

DAT

Coop Konsum Säter
Öppet alla dagar 9-21

DATAREVISION
I DALARNA AB

Säter Snickerifabrik AB

SÄTERS *Glasmästeri*
AKTIEBOLAG
Bil- & Fönsterglas

Skrädderi
Mari Sjögren

SITTAB

TE
DÄCK
&
MOTOR AB
SÄTER

SKONBO AB

sensus
STUDIEFÖRBUND

**Studieförbundet
Vuxenskolan**

Bilda

NBV

ABF

SÄTERS KOMMUN